

Kan man tro på evangelierne?

Jesuitterne i 2. verdenskrig

Vi døber jo Guds børn

Hvorfor vi tror som vi tror

Nyheder

Debat

Kadi præsenterer sig selv som et forum for teologi, spiritualitet og samfund. Med den katolske kirke som ståsted og udgangspunkt har økumenien samt andre religioner og kirkens forhold til verden Kadi's fulde interesse.

Kadi hænger ikke „frit i luften“. Som altid er også den historiske dimension vigtig. Kadi stiller sig midt i kirkens historiske udvikling. Konkret betyder det at det sidste historiske vejskel på kirkens vej, nemlig Det Andet Vatikankoncil er retningsgivende for Kadi. Den reformproces, som blev indledt med konciliet, ønsker Kadi at støtte og fremme.

Kadi vil mere end blot formidle kendskab til fakta og begivenheder (som nyhedsbrev), men vil derudover være reflekterende og uddybende. Det indebærer:

m.h.t. teologien, at Kadi reflekterer over tidligere og nuværende teologiske meninger og holdninger, over kirkelige udtalelser og konkret kirkelig praksis,

m.h.t. spiritualitet, at Kadi redegør for, hvilke konsekvenser en troende erkendelse, som er vokset ud af sådanne refleksioner, har for et kristent samfund og for den enkelte kristnes holdning og handlen i hverdagen,

m.h.t. samfundet, at Kadi arbejder for at overvinde det gamle skel mellem „kirken og verden“. At være „verdens lys“, „jordens salt“ og en „surdej“ peger klart på det medansvar, vi som kristne har for verdens gang. Kadi vil bidrage til, at de problemer, verden konfronteres med, løses i lyset af evangeliet, dvs. i lyset af Jesu egne holdninger og handlinger.

Følgende nøgleord skal være normgivende for redaktionens arbejde:

Mangfoldighed, perspektiv, plads til flere vinkler, åbenhed overfor samtale, plads til gamle, glemte sandheder, vilje til at grave dybere, udfordring til dialog.

Redaktionen
September 2005

Er protestanterne ved at blive katolske?

I Berlingske Tidende den 28. december 2006 kunne det læses at de protestantiske biskopper – i stedet for kirkeministeriet og dets embedsmænd - i henhold til et lovforslag skal udstyres med ansvaret for at stille præster for præsteretten.

Københavns biskop Erik Norman Svendsen bedyrer at præster og menighedsrådsmedlemmer ikke skal stilles overfor krav om ”rettroenhed”, men derimod om et krav om ”loyalitet” - at der ikke er ”brug for et trospoliti” - at Folkekirken ikke er en ”religiøs klub, som man kan bruge som man vil”, men derimod ”et trossamfund”.

Men hvem skal tage stilling til hvad der er rettroenhed og hvad der er loyalitet?

Angiveligt fortsat præsteretten, men vedtages lovforslaget bliver det efter beslutning fra den tilsynsførende biskop, der med sin autoritet og forudgående tilsynsudøvelse beslutter at der skal rejses sag og som på denne baggrund har kastet ”sit lod i skålen”.

Baggrunden er formentlig sager fra de forgangne år, hvor præster og menighedsmedlemmer har udtalt sig både om Gud og om reinkarnation, men der har også været en sag om en embedsførelse, som efter avisreferater at dømme ikke faldt i biskoppens smag.

Også i egne rækker må vi konstatere eksempler både herhjemme og i udlandet på præster og biskopper der har måttet afstå menigheder eller embeder.

Belært af historien må vi erkende at den herskende lære ikke altid har været den længstvarende lære.

Bør vi mon ikke – såvel protestanter som katolikker – nøjes med at fordre at én dåb er det centrale og at det afgørende er at man kan vedkende sig trosbekendelsen – og ja netop ét trossamfund!

Philip Palmer Jørgensen

Er evangelierne historisk troværdige?

af Michel Quesnel

I hvor høj grad kan man stole på evangelierne som troværdige vidnesbyrd om Jesu liv? Journalist Serge Lafitte har spurgt en specialist i nytestamentlig eksegesi, Michel Quesnel, rektor ved det franske katolske universitet i Lyon. (Le monde des religions, november-december 2005).

Hvad er evangeliernes historiske værdi? Gengiver de Jesu liv og ord pålideligt, eller er de bare en fortolkning?

For at besvare dette spørgsmål må man præcisere at historikerne råder over forskellige kilder hvad Jesus angår. Han bliver også omtalt af en jødisk historiker, Flavius Josef (37 - ca.110) og af latinske historikere. Evangelierne bidrager kun som en del i en bredere samling, selvom disse beretninger er de mest omfattende, de kendteste og de mest brugte kilder i kirkens liv. Desuden må man ikke glemme at enhver beretning indeholder en fortolkning af det, der har fundet sted. Det gælder for Jesu liv som for Julius Cæsar eller Alexander den Store.

Det særlige ved evangelierne er, at deres redigering, først mundtlig, så skriftlig, fandt sted i lyset af Jesu opstandelse. Denne begivenhed indfører en ny dimension i fortolkningen af hans liv og hans ord. Men denne særlige synsvinkel må ikke få os til at konkludere, at disse beretninger til forskel fra de andre dokumenter ikke kan være en troværdig afspejling af det der er sket. Det betyder bare at man ikke kan tale om evangeliernes historiske værdi over en kam. Der findes steder hvor man står meget tæt på historien, andre hvor man ligger langt væk og andre midt imellem.

Hvordan finder man ud af det?

Historikerne har bearbejdet et vist

antal kriterier for historisk pålidelighed. Man kan nævne fire af dem: Mangfoldigheden af vidnesbyrd, sammenhængen, uensartetheden og forklaringernes tilstrækkelighed. Lad os tage nogle eksempler i evangelierne som svarer til et eller flere af disse kriterier.

Flertallet af evangelierne beretter om Jesu dåb (Mtt.3,13-17; Mk.1,9-11; Luk.3,21-22). Denne beretning falder præcis ind under kriteriet uensartethed. Urmenigheden opfattede Jesus som større end Johannes Døbereren. I denne tekst fremstilles Jesus som hans undergivne. Derfor er der stor sandsynlighed for at den har fundet sted.

Et andet eksempel kan være kræmmernes uddrivelse af templet. Denne historie læses i alle de fire evangelier (Mtt. 21,10-17; Mk. 11,15-19; Luk 19,45-48; Jo.2,13-16) kriteriet er her mangfoldighed af vidnesbyrd. Men det svarer også til et andet kriterium tilstrækkelig forklaring. Denne destabilisering af templet var uhyre farlig set med de jødiske præsters øjne, ikke mindst i forhold til romerne. Det er den bedste forklaring på deres beslutning om at få Jesus bort.

Tredje eksempel: Jesu diskussioner med farisæerne (bl.a. Matt. 16,1-

4; Luk. 5, 21-24; 11,37-52; 20,20-26 og paralleltekster) falder godt i tråd med det man kender fra datiden: Kriteriet er indre sammenhæng. I det første århundrede var diskussioner mellem de lærde, mestrene, en meget udbredt skik.

At farisæerne har spillet en rolle i Jesu dødsdom er omvendt meget mindre sandsynligt. Farisæerne var slet ikke indblandet i den politiske magt. Ansvar for denne anklage må knyttes til en personlig tilføjelse som skyldes den aggressivitet som fulgte de stærke gnidninger mellem de første kristne og farisæerne længe efter Jesu død.

Hvor skal man placere opstandelsen?
Denne begivenhed ligger helt udenfor historikernes fagområde, til forskel fra dens følge, tilblivelsen af de første kristne menigheder. Det skyldes at alle de vidner, kilderne omtaler, forud for begivenhederne havde et personligt forhold til Jesus, enten sympati eller fjendtlighed. Der findes ingen upartiske vidner: Alle de som beskriver forløbet er overbeviste. Desuden er formålet med alle beretningerne om Jesu liv delvis at begrunde hans opstandelse, Det er netop det som gør evangelierne til et trosvidnesbyrd.

Når man tænker på tidsafstanden mellem de ældste manuskripter af evangelierne, vi råder over, og deres oprindelige redaktion, hvilken garanti har vi for pålidelighedens af deres overlevering?

Der findes ikke i oldtidens litteratur andre tekster som kendes i så mange manuskripter og så tæt på originalerne. Nogle er næsten samtidige med den første redaktion. Det er især

tilfældet for et stykke manuskript af Johannes evangelium som dateres til ca. 130-150. Teksten blev til ca. 90-95, dvs. en afstand på 40 år. For Julius Cæsars Gallerkrig er tidsafstanden på 11 århundreder. Og den er på 6 århundreder for Virgil. Der findes komplette manuskripter af hele Det nye Testamente som stammer fra det 4. århundrede, dvs. en tidsafstand på mindre end tre århundreder. Og alt

Portræt af Markus fra en 'gylden bibel' fra Karl den Stores tid. Aachen ca. 800.

i alt konstaterer man ganske få varianter mellem manuskripterne. Oldtidens skrivere forandrede meget lidt. At kopiere var et håndværk. Der findes små divergenser, men de fleste drejer sig om detaljer uden betydning.

Hvorfor omtaler man disse tekster evangelium "ifølge" Mattæus eller Markus?

Det er den traditionelle måde at omtale dem på i kirken i stedet for Mattæus evangeliet. Det græske ord kata kan ligeså godt betegne tekstens forfatter, men talemåde "ifølge" udtrykker en vis afstandtagen som man almindeligvis fortolker som om man knytter teksten til en person som opfattes som åndelige leder for en tradition, en lokal kirke knytter sig til. I dag er historikerne praktisk talt enige om, at forfatterne til Mattæus' og Johannes' evangelier ikke er identiske med de to apostle af samme navn. Meningerne er mere delte hvad angår Markus og Lukas som ikke var blandt de tolv apostle. Eftersom de ikke nød denne særlige autoritet, var det ikke formålstjenligt at knytte deres navn til disse værker. Derfor er det mere almindeligt at betragte dem som forfattere.

Hvorfor har Kirken bevaret fire evangelier og ikke bare ét?

Dette valg er teologisk set meget væsentligt. For de kristne er det selve Jesus Kristus som er Guds ord, ikke teksterne. Alle de skrifter som omtaler ham er kun vidnesbyrd om hans liv med udgangspunkt i hans opstandelse. Synsvinklen på disse begivenheder afslører et forhold mellem Gud og evangelierne som er helt anderledes en det som gælder Koranen. For muslimerne er selve Koranen Guds ord som blev dikteret til profeten Muhammed. Der findes derfor kun én udgave. I kristendommen er Jesus enestående, men indfaldsvejene til ham er mangfoldige. Kirken har altid afslået at erstatte de fire evangelier med et. Nogle prøvede det, blandt andre Tatien i det 2. århundrede, men hans udgave blev aldrig taget med i Bibelens kanon. Denne stillingtagen skyldes ønsket om at bevare hvad de første kristnes tradition har overleveret os, men også viljen til ikke at lukke Jesus inde i en enkelt beretning. I den kristne tradition er fortolkningen virkelig grundlæggende.

Oversat af Gunhild Lindstrøm og Jean-Pierre Duclos

De tyske jesuitter gik nærmest i hi i flere år efter anden verdenskrig. Ordenen var i Tyskland mærket af krigen og nationalsocialismen.

Det andet nummer af årgang 2006 af tidsskriftet Jesuiten, der sendes til ordenens venner, har som tema denne brydningstid for Jesu Selskab i Tyskland. "Ryd op og arbejd videre!", hedder den fælles overskrift for de forskellige artikler, der bl.a. indeholder interviews med ældre medlemmer af ordenen.

De tyske jesuitter under og efter 2. verdenskrig

Karl Heinz Löhner har læst temahæftet og udvalgt og oversat to artikler fra temahæftet, der indledes med følgende citat af Josef Stierli SJ: Die Geschichte der Gesellschaft Jesu in Deutschland:

"I slutningen af krigen og af det nationalsocialistiske tyranni var de fleste medlemmer af de tyske provinser enten fordrevet eller udbombet, praktisk taget alle institutioner var ødelagt eller beslaglagt. 65 jesuitter var faldet ved fronten; hjemme omkom 13 som offer for bombe-

ringer: to blev likvideret i forbindelse med gennemførelsen af eutanasi-programmet. Dertil kommer de to dødsdomme og de tre KZ-døde.

Nytilgang var der stort set ingen af i årene 1940-45 pga. tjenstlige forpligtelser osv. I begyndelsen af krigen talte de tre provinser tilsammen 1699 medlemmer; ved krigens slutning var der kun 1251 tilbage. Således stod Jesu Selskab i 1945 sammen med hele befolkningen over for en meningsløst forårsaget ruinhob ... "

Blomster bag pigtråden

Johann Spermann SJ i samtale med Hans Grünewald SJ, årgang 1923

Havde krigsoplevelserne indflydelse på din beslutning for ordenen?

Først og fremmest erfaringer i min tid som soldat i Rusland og i Normandiet og i fangenskabet. I Rusland havde jeg aldrig følelsen af ikke at vende hjem. Anderledes var det i forhold til de allieredes materielle indsats i Normandiet. Lige frem irreligiøse var vi jo ikke. Før krigen var jeg i ND (Bund Neudeutschland) (1) Under krigen har jeg ikke mærket noget til Jesuitterne. Delp (2) eller andre var der ikke tale om. Om Alfred Delp læste jeg først i bogen ”Ansigt til ansigt med døden”. Man vidste simpelthen for lidt om den slags ting under krigen. Jeg havde heller ikke i lang tid til hensigt at blive jesuit. Først i fangenskabet blev spørgsmålet, hvordan man bedst kan hjælpe menneskene, vigtig for mig. Også jeg selv fik under fangenskabet støtte i det religiøse.

Hvordan har I stået fangenskabet igennem?

Det hjalp, at jesuitterne bekymrede

sig om os. Hver fjerde uge fik vi besøg af en pater. Vi åbnede endda i fangenskabet en katolsk ungdomsbevægelse. Deraf blev der siden nogle franciskanere, barmhjertige brødre og også jesuitter. Vi var overbeviste om, at det ikke er nok at bibringe mennesker viden, men at man måtte hjælpe mere. Folk i lejren så altid kun, at der var pigtråd. At der bag ved hegnet voksede blomster, det har de ikke længere kunnet se. Jeg har altid lagt mærke til, at de ikke havde øje for det andet, kun så det materielle.

Du er så straks efter slutningen trådt ind i ordenen?

Straks efter hjemsendelsen måtte jeg ikke med det samme blive jesuit. For efter fangenskabet bestemte provincialen i første omgang, at vi måtte tage hjem i seks uger, (smilende) for ikke at gå fra det ene fangenskab til det næste.

Gik det virkelig så strengt til i noviciatet i Pullach?

Nå ja, i noviciatet var der både dem der var vendt hjem fra krigen og dem der kom efter studentereksamen. Hos de gamle blev der taget lidt flere hensyn, hos de unge gik det strengere for sig. Novicemesteren, pater Pies,

havde dog forandret sig under sit KZ-ophold og var alt i alt ikke længere så streng.

Var det krigserfaringerne, der bestemte samtalerne imellem jer?

Vi talte hverken om krigen eller fangenskabet. Det blev først tematiseret i de sidste 20 år. Den sag var forbi og afsluttet for os! Det var jo slemt nok! Senere, under teologistudierne, havde vi engang en bog ”Så langt fødderne bærer”, der blev læst op under middagsmaden. Da der blev fortalt, hvordan dørene i togene blev åbnet for at få smidt ligene ud, satte vi os imod: ”Det er nok nu, vi har oplevet det og vil ikke igen få det serveret under middagsmaden!” De andre, som ikke havde været med til det, så det helt anderledes: ”Det er interessant, det vil vi vide!” De syntes det var helt i orden! Den der har været med til det, berøres helt anderledes af disse ting. Når du som krigsdeltager står på en soldaterkirkegård og ser 20 000 kors, kan du ikke andet end spørge dig selv: ”Hvorfor er du ikke også en af dem?”

Hvordan har jesuitterne talt om regimet under krigen, hvad er dit indtryk?

Under krigen har jesuitterne ikke talt

om ting, der ikke var tilladt. Og det af én grund: Når nogen, der bliver fanget og tortureret, ikke kan prisgive noget. Så har han bare ikke vidst noget. Således har pater König (3) sikkert ikke talt med pater Delp om den 20. juli. Jeg tror, at rekonstruktioner i dag om, hvem der vidste og gjorde hvad, tit er meget vovet! Alfred Delp blev kun arresteret, fordi Franz Sperr (4) sagde, han var medvildende.

Men Delp har sikkert ikke vidst noget, anklagen mod ham i denne sag er også brudt sammen. Pater Rösch og pater König har sandsynligvis drøftet ret mange ting. Jeg kan dog forestille mig, at pater Rösch har gjort mange ting, som pater König ikke kendte noget til. På baggrund af de dokumenter man har i dag kan man dog ikke sige nøjagtigt, hvordan det var dengang. Da tingene blev skrevet ned, har man gjort det ud fra en bestemt synsvinkel, som man i dag ikke længere kan sætte sig ind i.

Hvilke opgaver var vigtige for din ordensgeneration efter krigen?

Vi var ret mange novicer. De foresatte regnede dengang med, at der om 10 til 15 år igen stod folk til rådighed. Men orienteringen har hele tiden ændret sig i ordenen. Efter Første

Verdenskrig – sjælesorg for mødre: den der har mødrene, har børnene, fremtiden, folket! I trediveerne – sjælesorg for ungdommen: den der har ungdommen, har fremtiden! Efter krigen – akademikerne – og sjælesorg for studenterne: det er dem, der senere har noget at skulle have sagt, dem skal vi tage os af! Så har vi haft folkemissionærerne: folket skal gøres

kristent igen! Det holdt op igen i 60'erne. Således havde vi en hel del mødresjælesørgere, så ungdoms-sjælesørgere, så studenterpræster og folkemissionærerne. Nu har vi ingen folk længere og satser på regionale tyngdepunkter. Jeg håber, de foresatte har gode idéer om, hvad der er vigtigt, og at de ikke splitter kræfterne.

Frater Alfons Andricki, faldet den 21.5.1940 ved Tournai i Belgien. Bøjet over ham står frater Günther Russ.

Det kulturelle omsving kom senere

Johann Spermann SJ og Tobias Zimmermann SJ i samtale med Werner Herbeck SJ, årgang 1932

Du var endnu elev, da krigen endte?
Ja, jeg kan huske, at vi i min klasse alle bar militærkasketter. Situationen var temmelig slem, og vi var ligeglade med det hele. Vi var forsømte og var blevet rå. Vi var ligeglade med, om der faldt en bombe. Man troede bare ikke længere, at man om natten ville se lys, oplyste vinduer eller gadebelysning. Min onkel havde sådan en flot bil, en Wanderer. I 1945 troede jeg endnu, ”sådan noget skal du ikke se igen så længe du lever”. I Mecklenburg har jeg oplevet alle disse flygtningetog. Hver nat nye flygtninge. Dengang oplevede vi flugtens hele elendighed. Så kom resterne af den tyske armé. Soldaterne kom marcherende i en lang række – benzin fandtes ikke længere. De blev endda medforsørget af flygtningene og var ikke engang i stand til at sige tak. De var totalt blevet ”gjort til dyr”. Forventningerne til livet var lig nul. Man så altid

kun frem til næste dag. Jeg var ikke i stand til at indgå bindinger, fordi jeg hele tiden var undervejs. Jeg selv havde, 13 år gammel, oplevet 13 skoler.

Den sidste skole i denne række var så Canisius-kollegiet?

Ja, jeg lærte jesuitterne at kende i Berlin i 1945. Pater Klein havde grundlagt en skole, der så flyttede ind i det nuværende Canisius-kollegiums rum. Denne bygning var til salg fra Krupp-koncernen. Men først måtte der møjsommeligt skaffes tilladelse fra englænderne, i hvis sektor den lå, før den kunne købes med penge fra Vatikanet. Vi flyttede langt om længe ind som den første generation elever og ryddede op i Todt-organisationens barakker på grunden, hvor vi endnu fandt en hel del våben. Vores lærere holdt nøje øje med os, så vi ikke gemte nogen af dem væk. Området var skrækkeligt! Her ved Potsdamer Platz blev der endnu hentet lig op af de U-banetunneler, som SS havde sprængt over hovedet på flygtningene og de sårede. Så skrækkeligt det alt sammen end var, livet omkring skolen hjalp os til at komme over det. En ung jesuit var blevet interneret i USA på vej til Japan og under krigen blev han arresteret, i noviciatet i

Californien. Han organiserede efter krigen en hel masse Care-pakker og andet for os. Ved hans hjælp og ved kontakter til hærens præster kunne vi forholdsvis hurtigt få fat i noget materiel og kunne således få repareret vores tag igen. ”Lad dig ikke kue, på en eller anden måde går det videre”, det var mottoet i min familie. Gennem jesuitterne blev jeg bestyrket i, at det lønner sig, at gøre en indsats for noget, at opbygge noget. Jesuitterne opmuntrede os til at komme i kontakt med Maria og at bede, så vi igen fandt fred. Jesuitterne forærede os på den måde en sund og grundlæggende optimisme.

Hvad fascinerer dig ved ordenen?

De unge jesuitter! Halvdelen af min klasse – også jeg – havde ingen fædre mere. Her mødte vi unge, dynamiske patere, som var gode mod os og kunne dyrke sport. De havde alt det, en flot far har. Så blev jeg from og blev medlem af AC (den Marianske Congregation), som jeg var med til at grundlægge. Hver morgen var jeg ministrant ved tre messer. Til sidst indtrådte jeg sammen med tre fra min klasse hos jesuitterne.

Talte jesuitterne dengang meget om deres erfaringer i krigen?

Pater Klein var historielærer, han kom af og til med kyniske bemærkninger: ”Pas på, når små folk kommer til magten, har de meget at kompensere for! Der var mange lærere blandt nazisterne, som før havde været arbejdsløse, de havde solgt sig selv.” Han formidlede indsigter fra omgangen med diktaturet. Men han fortalte ikke meget. Senere i ordenen har vi godt nok af og til fortalt hinanden historier om krigen. Én var jagtflyver i Afrika, en anden var faldskærmsjæger, som hele tiden fortalte om Monte Casino. Men de har aldrig fortalt om den skrækkelige elendighed, som de også havde anrettet. To var endda ved SS: de har aldrig fortalt noget. Andre sagde, vi var nødt til at gøre det, vi måtte ødelægge bag ved fronten, forsvare os ved tilbagetrækningen, vi måtte dræbe ... De gik til skrifte og så var de af med det?! Det var mit indtryk, at tiden i militæret siden hen fra tid til anden har præget lydighedsstilen: De gamle soldater adlød bare altid! Det svarer ikke ubetinget til mit ideal af den jesuitiske lydighed. Men jeg har den fornemmelse, at det ofte var det afgørende hos os: at være mandig, vise lydighed, gøre en indsats! Mange jesuitter lod sig derfor også let føre af deres foresatte. Men mednovicernes historie har man

ikke hørt om. Kun indirekte, når vi sang i kor, dukkede der på rejser hos de tidligere soldater en erindring op. Så kunne man rigtignok høre noget selvransagende, når de tænkte over, hvor svær krigen havde været for befolkningerne i de besatte områder. Der var dog også de andre, som simpelthen var glade for at have været soldat.

Der var altså blandt de unge jesuitter kun lidt udveksling om egne krigs-erfaringer?

Jeg er i det hele taget overrasket over, at vi har talt så lidt sammen. Vi har ikke engang talt med vores latinamerikanske medbrødre i teologistudiet om deres situation. Vi vidste jo ingenting om den Tredje Verdens elendighed. Det må man virkelig lægge Jesu Selskab i Tyskland til last! Virkelig alle de ansvarlige, at de ikke belemede os med historie, så vi ikke fik adgang til den! (Leende) På den anden side kan det delvis også ligge hos mig selv. Men jeg ærgrer mig over, at folk f.eks. i moralteologien fordømmede os, folk, som vidste så meget om verdenen, som selv havde haft problemer i nazitiden, at de ikke forsynede os med historie og forklaringer! Vi var for unge, 19 eller 20, krigsdeltagerne tav, og de,

der burde have vidst det, beskæftigede sig udelukkende med opbygningen. Den dogmatik vi hørte, var helt moderne, men om moralteologien sagde vi allerede dengang meget snart efter studierne: en etik og en moral må da være noget vrøvl, når den sådan går forbi livet og man ikke kan stå inde for den. Når jeg ser tilbage, må jeg konstatere, at 1945 i sidste ende ikke udgjorde et brud, men først 1968. I 1945 fandt man et hjem, som man følte sig tilpas i, hvor man igen vidste, hvordan det kunne gå videre.

Hvad var det så, der ændrede sig i 1968?

Indtil 1968 var vi tilfredse med livets gang i ordenen. Man var velanset som ung jesuit. Det at blive præsteviet var det, der var det mest værdifulde, man kunne tilstræbe. Kontakter udadtil var der kun få af, nøgler til huset fandtes slet ikke. Kabaretaftenerne blomstrede, fordi vi var så harmløse og altid bag lås og slå. Vi var 130 proppet sammen. Det var enkelt for ledelsen. Et barnebarn til medforfatteren til jødelovene var mere vågen, og han rejste til Frankrig for at studere dér. Vi i Tyskland blev holdt meget stramt. Det har jeg senere beklaget meget. Vi var blevet

stående på niveau med ganske unge mennesker. Det fortsatte - uden revolte og uden brud, indtil bruddet kom i 1968 med masser af folk, der udtrådte. En række af de venner, der dengang gik, oplevede for første gang det egentlige liv. Mange følte ikke at kunne stå mål med den samfundsmæssige situation og ønskede et tillægsstudium og fortsat uddannelse. Det var dog kun en del af løsningen. Vi har lært meget i denne tid – også for vort ordensliv. 68erne har for første gang gjort det klart for mig, hvor skrøbeligt – set ud fra sociologien – det menneskelige samfund er, hvor skøre forudsætningerne for vores samfundssind er, frem for alt, hvad de herskendes herredømme er. Det har jeg for altid taget tæt ind til mig i forbindelse med studenter-sjælesorgen, og siden forstår jeg Jesu indsats for de fattige og de undertrykte meget bedre.

Efterskrift:

Det ville også være interessant at høre om jesuitterne her i landet under krigen. Det mest opsigtvækkende er den skæbne der overgik to senere her i landet meget aktive jesuitter, brødrene Dorn fra England, der ved den tyske besættelse af Danmark befandt sig i landet som fraterne (scholastikere). De blev interneret sammen med andre udlændinge.

1) Bund Neudeutschland: En forening for unge studerende (både gymnasieelever og universitetsstuderende), grundlagt 1919 i Köln, siden 1923 del af den katolske ungdomsbevægelse, forbudt i 1933. – Efter forbudet levede nogle grupper i skjul videre under dække af neutrale vandreforeninger; for eksempel var oversætterens tre ældre brødre medlemmer af ”Alpenverein”, ledet af en katolsk teologistuderende. Mange af præsterne i Bund Neudeutschland før forbudet var jesuitter.

2) Alfred Delp: Jesuiterpræst, født 1907, siden 1942 medlem af ”Kreisauer Kreis” (del af modstandsbevægelsen), henrettet 2.2.1945; hans nedskrevne tanker under arrestationen udkom i 1949 under titlen: Im Angesicht des Todes.

3) Pater König og – senere i teksten – pater Rösch: begge hørte sammen med pater Delp til ”Kreisauer Kreis”; pater König var rektor af Berchmannskolleg syd for München, jesuitternes filosofiske fakultet, pater Rösch var provincial for den sydtyske jesuiterprovins med sæde i München. – Om ”Lothar König – Der ’Dritte Mann’ der Jesuiten im Widerstand gegen den Nationalsozialismus” forfattet af Roman Bleistein SJ se: Julius Oswald (Hrsg.) Schule des Denkens, 75 Jahre Philosophische Fakultät der Jesuiten in Pullach und München; Kohlhammer, 2000, p.41-58: en yderst læseværdig beretning.

4) Franz Sperr: tilhørte ligeledes ”Kreisauer Kreis“ og blev dødsdømt sammen med grev Moltke og Alfred Delp.

Klart gudsbillede nødvendigt

(Kipa) Den tyske kardinal Walter Kasper bryder sig ikke om den religiøse spiritualitet, der klarer sig uden et klart gudsbillede. Sådan en spiritualitet drejer sig kun om selv-opfyldelse og søgen efter egen identitet, udtalte formanden for Det pavelige råd for kristen Enhed til avisen 'Frankfurter Allgemeinen Sonntagszeitung'.

Der er fare for, at vi laver Gud om efter vores egne behov og tager Gud til indtægt for det, vi selv synes om. Religion har kun mening, hvis den stiller noget andet over for én selv. Derved opstår det spørgsmål, som er ubekvem for mange, nemlig spørgsmålet om sandheden. Det er netop

det, som paven kalder problemet med relativismen.

Kasper fastslog, at der er særligt forhold mellem de kristne og jøderne. Det gamle Testamente er et fælles grundlag for jødedommen og kristendommen. Derimod er der et andet forhold til islam. Der er fællestræk, især troen på én Gud. Men islam er yngre end kristendommen og opstod delvis i modsætning til de kristne, og islam er derved ikke basis for kristendommen. Forholdet til islam er netop nu en vigtig udfordring. Vi ønsker ikke sammenstød, men samarbejde og venskab, siger Kasper.

sw

Otte af ti russere tror på Gud

(Kipa) Godt 15 år efter Sovjetunionens fald med dens statsateisme betegner 84 % af russerne sig som troende og kun 16 % som ateister, viser en undersøgelse. To-tredjedele af dem, der tror, er ortodokse.

I løbet af de forløbne 15 år er antallet af ortodokse steget fra 34 % til 63 %. Muslimerne tegner sig for 6

% og 1 % er katolikker og buddhister. Undersøgelsen omfatter ikke de jøder, der bor i Rusland. Efter en officiel vurdering var der 230.000 jøder i landet år 2002, men ifølge Forbundet af jødiske Menigheder i Rusland er der snarere to millioner.

sw

Pilgrimsvejen Via Francigena genoplives

Via Francigena, den middelalderlige pilgrimsvej fra Canterbury til Rom, vil snart få nyt liv. I december blev strækningen mellem den lille italienske by Montefiascone og Bolsena velsignet. Det er første etape, der åbnes, med henblik på at genoprette hele den store Via Francigena.

Den mere end 1500 km lange Frankervej i Middelalderens Europa førte fra den engelske bispeby Canterbury til Frankrig, hvor den passerede Reims og Besançon, videre gennem Lausanne i Schweiz, gennem Aosta-dalen, over Siena i Toscana til Den evige Stad. Via Francigena var en af de tre store ruter gennem Europa, som førte kristne pilgrimme til Rom, Santiago de Compostela eller Jerusalem.

Med en gennemsnitlig rejsehastighed på 20 km om dagen har en pilgrim til fods brug for ca. 80 dage. Langs Via Francigena fandt de rejsende husly i talrige herberger. Mange af disse skal genetableres.

European Institute of Cultural Routes erklærede 1994 efter forslag fra det italienske turistministerium pilgrimsvejen fra Canterbury til Rom

som en 'europæisk kulturvej'. Den romerske forening 'Civitas' arbejder aktivt for at den gamle pilgrimsvej genoplives. Man håber på, at Via Francigena vil tiltrække op mod to millioner mennesker om året. Historikeren Renato Stoppanis bog om pilgrimmenes rasteplasser i Latium og Umbrien vil snart udkomme.

Man kan læse mere om pilgrimsvejen på nettet på adressen www.via-francigena.com

SW

Økumenisk gestus ved kommunionen

(Kipa) Regensburgs biskop Gerhard Ludwig Müller har gjort præsterne i sit bispedømme opmærksom på muligheden for at give evangeliske kristne en personlig velsignelse under messen.

I en ny skrivelse til menighederne anbefaler han denne økumeniske gestus. Særligt har Müller tænkt på ægtepar med forskellige konfessioner, hvor den protestantiske part ikke kan modtage kommunion. I praksis kan det ske ved, at en evangelisk kristen går med frem til kommunion, lægger sin højre hånd på hjertet og derved viser ønsket om at modtage en velsignelse. Præsten kan så tegne et

kors på den troendes pande og udtale et kort velsignelsesord.

Denne fremgangsmåde kan ligeledes anvendes af katolikker, når de deltager i en gudstjeneste i en evangelisk kirke, for det er ikke muligt for katolikker at deltage i en evangelisk nadver. Müller, der er formand for den tyske bispekonferences økumene-kommission, anbefaler udtrykkeligt denne praksis, fordi den gør det muligt at give deltagere af andre konfessioner et tegn på Guds frelse uden at foregribe kirkernes fulde sakramentale enhed.
sw

Løbende nyheder på portalen
www.kadi.dk

Vi døber jo Guds børn!

Dette er første del af en længere artikel om dåben. I dette nummer gennemgås Ny testaments omtale af dåben. I næste udgave sættes dåben i forhold til den såkaldte arvesynd, og i tredje nummer får vi forklaringen på, hvorfor vi døber.

Af Jean-Pierre Duclos

Den katolske teologi har altid udviklet sig, men jeg tror ikke at den nogensinde har oplevet et så hurtigt skifte som det min egen generation har oplevet. Da jeg begyndte min teologiske uddannelse i Frankrig i 1947 var rektor for fakultetet pater V. Hérís, som en gang i tyverne havde skrevet en afhandling, der var blevet klassisk, om de børns skæbne som var døde uden dåb. Han ville absolut have forkastet denne artikels titel: Vi døber jo Guds børn dengang, men eftersom han var en dygtig systematisk teolog er jeg overbevist om, at han i dag ville give mig ret.

Og det er ikke blot teologerne som skifter mening. Selv kirkens højeste læreembede udvikler sig. Den berømte læresætning ”Udenfor Kirken ingen frelse” dukkede op i den vestlige teologi i det 3. århundrede og

blev højtideligt fastsat af koncilet i Firenze, som den 4.2.1442 vedtog at ”den hellige katolske kirke tror fast på, bekender og forkynder, at ingen af dem som befinder sig udenfor den katolske kirke, ikke blot hedningerne, men også jøderne, kætterne og skismatikerne, kan få del i det evige liv, men vil gå til den evige ild som er bestemt for djævelen og hans engle (Matt. 25,41).” (Denz. 1351). Heldigvis møder vi en helt anden opfattelse i det sidste koncils konstitution om Kirken som erklærer: ”De der ufor-skyldt er uvidende om Kristi evangelium og Hans Kirke, men som søger Gud af et oprigtigt hjerte og i gerning under nådens indflydelse prøver på at opfylde hans vilje, som de erkender gennem samvittighedens stemme, kan opnå evig frelse.” (§ 16) Og senere kom konstitutionen ’Om Kirken i

verden' med en tilsvarende lære der indeholder en væsentlig præcisering, som jeg vil komme tilbage til senere (Gaudium et spes, § 22).

Forandringen kom ikke pludselig under forberedelsen til kirkemødet. Allerede i Pius XII's tid blev en amerikansk jesuit fra Boston, pater L. Feeney, ekskommuniceret af Det hellige Officium (i dag Troslærerkongregationen) fordi han holdt fast på en bogstavelig tolkning af sætningen Udenfor kirken ingen frelse. Koncilet henviste netop til denne sag i en fodnote til den citerede tekst.

Denne udvikling må få følge for vores opfattelse af dåben som indgangsport til kirken. Hvis kirken ikke mere er den eneste vej til frel-

sen, hvad betyder det så for dåbens nødvendighed og rolle? Det er en kendsgerning at dåbshyppigheden er dalende herhjemme. Det er først og fremmest en udfordring til sjælesorgen, men det stiller også et spørgsmål til teologien, og det er det sidste jeg vil tage op her.

Hvad betyder den påstand, at vi døber Guds børn? Det kan præciseres ved tre spørgsmål: Var de allerede hans børn fra fødslen? Hvad nyt får de i dåben? Og hvad er det, de ikkedøbte går glip af? For at kunne besvare dem vil jeg først sammenfatte Det nye Testaments lære om dåben og så skitsere dåbens teologi. Det vil gøre os i stand til at besvare de tre stillede spørgsmål.

Det Nye Testaments lære om dåben

Johannes' dåb og Kristi dåb

Dåben i vandet fandtes allerede i jødedommen før Kristi tid. De hedninger, som konverterede, skulle bades og mændene desuden omskæres. Essenerne, der levede i Palæstina på Jesu tid, lagde stor vægt på det rituelle bad, både som tegn på omvendelse og som udtryk for syndernes forladelse. Johannes' dåb var inspireret af dem, men hans skilte

sig ud ved at være et engangsforetagende for at forberede sig til at træde ind i Guds kommende rige (Matt. 3,2).

Johannes dåb hører til Det gamle Testaments regie og kunne derfor ikke være et sakramente i kristen betydning, dvs. en handling ledsaget af ord som bevirker det, det er tegn på. I et sakramente er det Gud som handler. I Johannes' dåb var det

mennesket som handlede. Ved at lade sig døbe udtrykte man et sindsskifte, en omvendelse som åbnede vejen mod ham som alene kan frelse. Johannes var godt selv klar over at hans dåb ikke var den endelige. ”Jeg døber jer med vand til omvendelse, men han som kommer efter mig, er stærkere end mig ... Han skal døbe jer med Helligånden og ild.” (Matt. 3,11)

Jesu dåb ved Johannes passer slet ikke i dette skema. Johannes var ganske klar over det (Matt.3,14). Men det der skete ved Jordans bred, da Døberen hældte vand over Jesu hoved, var heller ikke den kristne dåb. En sådan ville først kunne finde sted efter Påsken, og desuden ville det ikke have nogen mening i Jesu tilfælde. Men hvis denne handling hverken var Johannes omvendelsesdåb eller den kristne gudslivgivende dåb, hvad var så dens rolle?

Meningen med Jesu dåb var at åbenbare hans dobbelte natur. De tre synoptikere udtrykker Jesu guddommelige natur ved at omtale Helligåndens komme under skikkelse af en due og Faderens stemme: ”Du er min elskede Søn” (Luk.3,21-22, jf. Matt.3,16-17 og Mark.1,9-11). Og desuden understreger Lukas hans menneskelige natur ved at gå videre

med Jesu stamtavle: ”Han var, mente man, søn af Josef som var søn af Eli” osv. indtil de sidste led ”søn af Set, søn af Adam, søn af Gud” (Luk. 3,24).

Jesus var Guds søn på to forskellige måder som svarer til hans dobbelte natur. I evighedens perspektiv er han Guds Søn i Treenighedens skød, og i tidens ramme blev han det på en ny måde ved sin undfangelse som førte ham ind i Adams slægt. De to måder at være Guds søn på fandtes i ham allerede før Johannesdåben. En kættersk lære, adoptianisme, som dukkede op i Syrien i 200-tallet, påstod at det først var ved Johannes' dåb, at mennesket Jesus fik sin guddommelige natur. Kirkemødet i Efesos i 431 erklærede, at mennesket Jesus fra det allerførste øjeblik af sin menneskelige eksistens havde sin dobbelte natur og derfor kunne Maria kaldes *theotokos*, Gudfødernes. Kristi dåb åbenbarede hans guddommelige natur, den skabte den ikke. Kort sagt blev intet forandret i Jesu dobbelte forhold til hans Fader ved hans dåb. Det blev bare åbenbart.

Men Jesus er ikke alene om at forene disse to måder at være Guds søn på. Det er også det, vi er kaldet til, og det er forholdet mellem de to naturer, den menneskelige og den

guddommelige, både i Kristus og hos os, der vil være ledetråden gennem hele denne artikel. Vi kan allerede bruge det til at skelne mellem de tre former for dåb, vi taler om lige nu, Johannes' dåb, Jesu dåb og den kristne dåb. Johannes' dåb blev tilbudt alle som var klar over at de var Guds børn ligesom Adam og som ønskede at leve som Guds børn, en omvendelsesdåb. Jesu dåb er ikke nogen egentlig dåb, men rammen til åbenbaringen af hans

særlige forhold til Faderen. Den kristne dåb vil give os mennesker, som allerede er Guds børn fordi vi er skabt i hans billede, mulighed for også at være det på en ny måde ved at få del i hans egen søns liv. Men her er vi allerede langt ude i den teologiske redegørelse. Så lad os komme tilbage

til den nytestamentlige lære.

Dåben i evangelierne

Mattæus og Markus, som indleder deres beretning om Jesu offentlige virke med hans dåb, slutter med dåbsbefalingen: ”Gå hen og gør alle folkeslagene til mine disciple idet I døber dem i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn og idet I lærer dem at holde alt det som jeg har

*Dåbefonten
i Å Kirke,
Bornholm*

befalet jer” (Matt. 28, 19-20). Markus’ udgave er meget lig deres, men understreger desuden dåbens nødvendighed ”Den der tror og bliver døbt skal frelses, men den der ikke tror skal dømmes” (Mark. 16,16).

Dåbens nødvendighed er hovedemnet i den samtale Jesus havde med Nikodemus. ”Den der ikke blive født af vand og ånd kan ikke komme ind i Guds rige” (Joh. 3,5) Den lærde jøde kunne ikke fatte Jesu overraskende budskab. ”Sandelig, sandelig siger jeg dig: Den, der ikke bliver født på ny, kan ikke se Guds rige” (Joh. 3,3). Det er ikke nok at være Guds søn som Adam og Eva var det for at kunne komme ind. Først skulle Guds egen Søn lide offerdød. ”Ligesom Moses ophøjede slangen i ørkenen, sådan skal Menneskesønnen ophøjjes, for at enhver, som tror, skal have evigt liv i ham.” (Joh. 3,14) Denne bemærkning til Nikodemus skal vi huske, når vi hører Johannes’ vidnesbyrd om det, han så på Golgatabjerget straks efter Jesu død. ”En af soldaterne stak Jesus i siden med et spyd, og der kom straks blod og vand ud. Den der har set det, han vidner om det for at I også skal tro” (Joh. 19,34-35). Det liv som skænkes os i dåben og næres i eukaristien stammer direkte fra den korsfæstedes offerdød.

Dåben i urkirken

I Apostlenes Gerninger konstaterer vi at de tolv var lydhøre overfor dåbsbefalingen. Ifølge Lukas’ beretning begyndte det hele med et brag på selve Pinsedagen: Næsten 3000 blev døbt efter at have hørt Peters tale (2,41). Historisk set må det tages med et gran salt, men om dåbens plads i urkirken er der ingen tvivl. Filip døber samaritterne (8,12-19) og den etiopiske hofmand (8,27-39), Ananias døber Paulus (9,17-19; jf. 22,16), Peter døber Cornelius (10,48), Paulus døber Lydia (16,15), sin fangevogter og hele hans hus (16,33), synagoge-forstanderen Crispus og hele hans hus (18,8) og Johannes Døberens disciple i Efesos (19,5-6).

Fælles for alle teksterne er forbindelsen mellem dåben og forkyndelsen. Først hører man ordet, så lader man sig døbe. Og det er denne forbindelse mellem dåben og ordet som forklarer hvorfor dåben er en indlemmelse i kirken. Man kan nemlig ikke tro alene. Det er ikke et individuelt forhold mellem Gud og den enkelte. Man siger ja til menighedens fælles bekendelse. Vi er alle disciple, med-troende. Ved dåben bliver man medlem af Guds folk. Parallellen med jødedommen vil være omskærelsen, som var indlem-

melse i Guds folk sammen med Abraham og hans efterkommere. Og fællesskabet er endnu tættere end det som forener medlemmer af samme folk, ”for vi er alle blevet døbt med en ånd til at være et legeme” (1.Kor.12,13), Kristi legeme.

Et andet væsentligt træk, som dog ikke nævnes hver gang, er forbindelsen mellem dåben og Helligåndens komme, en forbindelse som vel at mærke sker i varierende kronologisk rækkefølge. Treenigheden blev åbenbaret ved Jesu dåb og missionsbefalingen omtaler dåben i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn. Men denne formulering, som er den kristne kirkes i dag, blev ikke anvendt fra begyndelsen. Dåben gives i Jesu Kristi navn (2,38), i Herren Jesu navn (8,16; 19,5) i Herrens navn (10,48). Men dåben og Helligånden er nært sammenknyttet selv om rækkefølgen kan skifte. Først bliver man døbt, og så modtager man Helligånden (2,38; 8,14-17; 19,5-6). Men det kan gå omvendt som dengang Peter holdt tale for en hel forsamling i Cornelius’ hus i Kæsarea. De var så lydhyre at ”Helligånden kom over alle” og det fik Peter til at spørge: ”Mon nogen kan hindre disse mennesker at blive døbt med vand, når de har fået Helligån-

den ligesom vi?” (10,47) og så døber han dem i Jesu Kristi navn. Man er sjældent at opmærksom på denne omvendte rækkefølge, men den er efter min opfattelse opsigtsvækkende og jeg vil komme tilbage til den i sidste afsnit.

Og endelig er der forbindelsen mellem dåben og syndsforladelsen. Johannes Døberen henvendte sig til syndere, folk som personligt følte sig skyldige og ønskede at omvende sig (Mt.3,8; Luk.3,8). Den kristne dåb, som også tilbydes syndere, går meget mere radikalt til værks: Den skænker syndsforladelse. Peters tale Pinsedag udtrykker denne forskel tydeligt: ”Omvend jer og lad jer alle døbe i Jesu Kristi navn til jeres synders forladelse, så skal I få Helligånden som gave” (Ap.G.2,38). Og denne gave forandrer os og fornyer os fuldstændigt. ”For I er alle Guds børn ved troen i Kristus Jesus. Alle I der døbt til Kristus har jo iklædt jer Kristus” (Gal.3,27).

Dåben hos Paulus

Paulus’ ord, at iklæde sig Kristus, fik et billedligt udtryk i den måde man i oldkirken fejrede dåben påskemat. Dåbskandidaterne (fra latinsk candidus, hvid) begyndte først med at tage det gamle menneskes klædning

af, al den menneskeskabte pragt som gør forskel på folk, og uden den gik de ned i piscinen, blev dykket ned under vandet for at dø sammen med Kristus, og kom levende op igen for at iklædes den fælles hvide dåbsdragt, symbol på opstandelsen og på det himmelske liv.

Vi har ikke noget vidnesbyrd om at man sang under denne ceremoni, men det er meget fristende at læse hymnen i Filipperbrevet 2, 6-11 som et brudstykke af en sådan dåbssalme. Parallellen mellem teksten og dåbsritualet er nemlig slående. Ligesom Kristus gav afkald på sin guddomme-

lige glans, skiller mennesket sig af med alle tegn på sin verdslige værdighed. Så går det ned og op og tager den hvide himmelske dragt på, som er lig den, Kristus åbenbarede sig i påskemorgen. Kommentarerne omtaler ikke dette hymne som en dåbssalme og dette er ren hypotese, men jeg opfordrer min læser til at forestille sig denne ceremoni mens hun/han læser Ingrid Schrøder-Hansens mesterlige gendigtning af hymnen. Hun benytter sig af Rom. 5,19: "Ligesom de mange blev syndere ved det ene menneskes ulydighed, sådan skal også de mange

En lille rejseikon fra den koptiske kirke, der fremstiller Jesu dåb.

blive retfærdige ved en enestes lydighed” til at rekonstruere de fem første linjer som mangler i teksten. Sådan lyder den i hendes restaurerede udgave:

Da Adam greb ud efter frugten
for at blive som Gud,
da faldt han forbandet til jord
og trak alle med i sit fald.
Men Kristus har vendt det om-
kring
Han var jo Guds søn,
Han havde Guds sind.
Han klædte sig af,
til han lignede en trææl.
Han bøjede sig dybt imod jorden,
blev lydig indtil døden,
ja, døden på et kors.
Og derfor har Gud
rejst ham af graven,
løftet ham til Himlen
og kaldt ham ved navn.
I Jesu navn
skal hvert knæ sig bøje
i Himlen, på jorden, i dybet.
Og hver tunge højlove
Guds Faders ære
I dette navn.
Jesus Kristus er *Herre* ¹

Det kræver ikke ret megen fantasi at forestille sig dåbskapellet oplyst af levende lys, processionen af de festklædte Adams og Evas børn som først tager alt det festtøj af som betegner deres sociale værdighed, og derefter alle, afklædte og ens, går ned, dykkes ned, går op og iklæder sig den opstandnes hvide klæder. Parallellen mellem ord og handling har sikkert hjulpet alle de tilstedeværende til at leve op til den opfordring, Paulus kommer med som indledning til hymnen: ”I skal have det sind overfor hinanden, som var i Kristus Jesus” (2,5).

Det citat af Romerbrevet, som blev brugt til at rekonstruere hymnens tabte indledning, har måske gjort min læser opmærksom på, at vi indtil nu slet ikke har talt om arvesynden. Ifølge klassisk katolsk teologi er dåben til for at rense os fra arvesynden. Hvorfor er dette ikke blevet omtalt? Ganske enkelt fordi begrebet arvesynd ikke er bibelsk, men teologisk. Så det vil vi først tage op i næste afsnit.

¹ Ingrid Schrøder-Hansen: Bibelens historie. Det nye Testamente. København, Gyldendal 1999, s. 279.

Hvorfor tror vi som vi tror

Uden en bestemt trosbekendelse - den nicæiske-constantinopolitanske - ville kirken ikke eksistere, mener Hans Christensen og redefør herfor i denne artikel

Og jeg tror på een Herre (unum Dominum), Jesus Kristus, Guds enbårne Søn, som er født af Faderen forud for alle tider (ante omnia saecula).

Gud af Gud, lys af lys (lumen de lumine), sand Gud af den sande Gud (Deum verum de Deo vero).

Født ikke skabt, af samme væsen (consubstantialem, græsk homoousion) som Faderen, ved hvem alt er skabt.

Som for os mennesker og for vor frelses skyld er nedstegen fra himlen,

Og har påtaget sig kød (incarnatus est) ved Helligånden af Jomfru Maria og er blevet menneske.

Han er også blevet korsfæstet for os, pint under Pontius Pilatus og begravet.

Og han er opstanden på den tredje dag efter skrifterne og opfaren til himlen.

Han sidder ved Faderens højre hånd, og han skal komme igen med

herlighed for at dømme de levende og de døde, og på hans rige skal der ikke være ende.

Trosbekendelser er en så grundlæggende del af de kristnes fællesskab, så det er vanskeligt at forstille sig en kirke, en eklesia, uden trosbekendelse(r). Trosbekendelser buges til lovprisning, som bøn, hymner og salmer (Luther), til liturgisk brug som fast led i sakramentsforvaltning, som rettesnor mod vranglære og endelig til mission. Et utal af trosbekendelser har set dagens lys lige fra Peters, Thomas' og Paulus' bekendelser i NT, de mange småkirkers egne dåbs-trosbekendelser i oldkirken til en missionerende Masai-trosbekendelse . Hvorfor har så netop dette Credo, det Nicæiske-Constantinopolitanske (NC) fra år 381 e.Kr. fået en enestående position som bekendelsesgrundlag? Dertil er der vel at svare:

For det første sluttede en stor del af biskopperne op om formuleringerne – det var konciliære beslutninger, der udtrykte fællesskabet; for det andet kunne koncilsfædrene her definerer sig i forhold til et angreb på selve det Trinitariske princip/begreb og dermed på forståelsen af Guden og frelsen; og endelig havde man held til at formulere budskabet om skabelse, frelse og forsoning så fast og kort, så netop dette Credo historisk set har været fundamentet for missionerende katekese. Det har nok heller ikke skadet NC, at den fra starten fik et venlig klap bagi af selveste kejseren.

Opgør med Arius

Hovedangrebet på Treenighedslæren var sat ind mod forholdet mellem Faderen og Sønnen. Det var Arius (250-336), som man allerede havde forsøgt at standse med en ekskommunikation på Synoden 319, der var begyndt, og nu bølgede hans tilhængere ubønhørligt frem med deres stålsatte påstande.

Nu kan det være meget interessant, at forsøge at rekonstruere, hvad arianerne i virkeligheden havde af forestillinger, og hvordan disse blev udbredt, men det forekommer mig i denne sammenhæng nok så vigtigt at se på, hvad man fra Kirkens side

beskyldte Arius og hans tilhængere for, for til syvende og sidst var det vel det man forholdt sig til.

Således læser vi i et synodebrev fra oktober 336: ”således siger han (Arius) at Guds Søn skulle være af intet eks ouk ontōn, og at der har engang været en tid, da han ikke var til; ligeledes siger han, at Guds Søn p.gr.a. den frie vilje var i stand til at handle forkert og rigtigt (dydigt), og han (Arius) kaldte ham for en skabning ktisma og et værk kai poēma! (Denz 130). Og fra Synoden i Rom 382 finder vi en fordømmelse af Arius og Eunomius for påstanden om at ”Filium et Spiritum Sanctum asserunt creaturas.” (Denz 155). Man bemærker her, at kampen også er udvidet til at dreje sig om Helligånden, og således ser vi her årsagen til, at det var nødvendigt at udvide Nicænum med en Helligåndsdal så den blev til den her omhandlede trosbekendelse.

Her vil jeg gerne bringe et citat, jeg mener, på bedst mulig måde fokuserer på den egentlige teologiske konsekvens af det, der her er lagt Arius i munden: ”Det, Arius i virkeligheden forkyndte, var jo, at frelsen kom fra en Gud, som ikke var Gud.” (C.P.Halldorf: Det fædre Ophav s.74, Aros 2002)

Kun én Guds søn

Kristologien finder vi i andet afsnit ud af NC' fire. (1. afsnit omhandler Gud Fader; 2. Gud Søn; 3. Gud Helligånd; 4. Kirken og det eskatologiske perspektiv).

Koncilsfædrene med frugten af deres arbejde

Lad os nu se nærmere på denne Guds Søn.
Først får vi en titulær præsentation

af Guds Søn. Han er Dominus, Kyrios, Herre. Denne titel kender vi naturligvis fra Thomas' nytestamentlige bekendelse, men det forekommer nok mere slående, at vi finder Dominus anvendt ved bebudelsen hos

Lukas: Ave gratia plena: Dominus tecum. Her er Dominus at opfatte som Gud Fader, eller?? Vi bekender i NC unum Dominum som Guds Søn. Der er altså kun en Herre sammenfaldende med Dominus fra bebudelsen – altså allerede her med den allerførste titel rejses påstanden om lighed mellem Sønnen og Faderen i den ene Gud, den ene Herre. Sønnens anden titel er Christos, den salvede, således at ingen fra Det gamle Gudsfolk skulle være i tvivl om, at her forkyndes Messias.

Herefter bliver vi oplyst om, at hans efternavn er GUD. Han er Guds eneste-fødte barn. Altså ikke en masse pjat med en skare af antikkens halvgudesønner, der render rundt og laver

ballade.

Han er født før alle tider, d.v.s.:
Han er altid. Som doxologierne plejer

at slutte: per omnia saecula saeculorum eller in saecula saeculorum. Han har et efternavn, han altid har haft!

Hvilket stof er hans så af?

Han er Gud af vor Gud i sandhed - verum de vero, og han udgår med den energi som energikilden selv er af – lumen de lumine. Han er som søn homoousios, af samme væsen som Faderen. I den før omtalte bog, Det fædre Ophav, skriver Peter Halldorf på side 74: ”Mod dette hævdede Arios’ tilhængere derefter, at Sønnen kun var lig Faderen, honoiousios. De to ord er forvirrende tæt på hinanden. Et eneste bogstav reducerede kristendommen til højst det halve.” Jeg håber ikke, man vil finde det blasfemisk med et hurra for den lille forskel! Han er født af Gud Fader, som i øvrigt er far, fordi han har en søn. Alt, hvad barnet har, udgår efter antik forestilling fra faderen. Han, Sønnen; kan ikke fabrikeres, da hans substans eller væsen er Faderens. Hvad der fabrikeres kan duplikeres, men Gud er én og kan ikke kopieres.

Hvad er hans mission?

Propter nostram salutem – til vor frelse. Der tales ikke om kærlighed i denne bekendelse, selv om det vel er

kristendommens begreb nr.1, men blot ved her at spørge ”hvorfor?” kommer man til dette begreb, som det eneste fyldestgørende svar. Han er kommet som frelser, soter, men kun Gud kan frelse. Ja, vi har allerede set, at han er Gud.

Hvordan kender vi ham i historien?

Han har iklædt sig kødet – incarnatus est. Han er virkelig blevet menneske, med alle de begrænsninger de fysiske love sætter for et menneskeliv. Denne proces gennemføres ved Helligånden, der her i bekendelsen får en tidlig debut, idet hans nærmere definitioner kommer senere, og Jomfru Maria. Her handler det om Kristi menneskelige natur, og derfor ville det ikke være passende at besmykke jomfruen med titlen ”theotokos”, gudsfødersken, som ellers allerede var i omløb. På konciliet i Efesos 431 får hun denne benævnelse officielt, fordi de hellige gamle ville benævne hende gudsfødersken, theotokon eipein (Denz 251, se også gentagelsen i Denz 272).

Han led korsdøden for os medens Pontius Pilatus var romernes repræsentant i Palæstina. Han var virkelig død, for han blev begravet! Vi tror på, og vi har skriftlige vidnesbyrd (secundum scripturas) om, at han

opstod på tredjedagen, og at han tog afsked med den fysiske verden og dens begrænsninger (ascendit in coelos); og endelig tror vi ham, når han sagde, at han vendte tilbage til Faderen, men dog ville komme igen for med herlighed at lade det evige gudsrige bryde igennem, og vort jordiske liv skal bedømmes med Guds d.v.s. kærlighedens målestok.

Der er sproglig tidslinie, der afspejler Guds frelsesøkonomi, som går gennem hele denne del af credoet. Vi taler om Sønnens præeksistens med et "forud for alle tider - ante omnia sæcula" for derefter at få Jesu historiske jordeliv i perfektum/aur.participier, medens hans liv hos Faderen gengives med præsens participium (på latin dog en perfektum med præsens betydning: han har sat sig = han sidder), for endelig i futuriske vendinger at angive dommen og Gudsrigets gennembrud.

I min indledning gjorde jeg mig overvejelser over hvorfor netop dette Nicæiske-Constantinoplitanske credo har vist sig så levedygtigt i vor historie. Her vil jeg gå så langt som til at påstå, at denne trosbekendelse er blevet den målestok hvormed alle de mange senere bekendelser, ja, alle dogmatiske udsagn skal måles. Det er denne fasthed i form og klarhed i

udsagn, der gør den velegnet til netop funktion. Jeg medgiver naturligvis, at de enkelte trosartikler trods deres korte præcise udsagn indeholder et utal af parallelle udsagnsmuligheder farvet af kultur og tradition, og at nogle definitioner indeholder mysterier, som det aldrig vil lykkes os mennesker at trænge helt ind i og forstå. Men min påstand skal forstås derhen, at hvis en ny trosformulering viser sig uforenelig med dette Credos udsagn, så er der mere end overvejende sandsynlighed for at man er på vej væk fra et kristent grundlag.

Døden og biologien

Jeg vil slutte med et eksempel:

The Masai Creed fra begyndelse af 1960erne tænkt som inkulturation for bevægelsen "toward an African Christianity" har følgende kristologiske udsagn: "He lay buried in the grave, but the hyenas did not touch him, and on the third day, he rose from the grave." (Pelikan s.328-329).

Da jeg først læste denne sætning fandt jeg den smuk og from – en veneration af Kristi legeme. Umiddelbar syntes den også at være i samklang med Peters og Paulus' taler i Ap.G. 2.27 og 13.34 f., hvor begge udnytter Salme 16.10, men sætningen som tydeligvis bygger på NC inde-

holdt alligevel uoverstigelige kristologiske modsætninger. I Ap.gr. handler det de to prædikener om teologi. I Vulgatas oversættelse bruges ordet "corruptio", og budskabet, efter min mening er, at Gud ikke ville lade sin Søns mission og forjættelser gå ad corruptionem – sådan som det f.eks. var gået med David og hans Hus. Gud ville ikke lade frelsen løbe ud i sandet. Her taler vi teologi. Men når hyænerne bringes ind i Masai credoet så taler vi pludselig biologi. Enten har lugtesansen svigtet disse flokdyr af ådselædere, eller også var der ikke et rigtigt lig. Det er i modstrid med at Guds Søn blev helt menneske og døde en menneskelig død.

Min naturvidenskabelige baggrund siger mig, at døden er kendetegnet ved henfald af celler p.gr.a. oxygenmangel så forbrændingsprocesserne ikke kan forløbe. Et af de sikre dødstejn, der er anført på vores dødsattester er stadigvæk "cadavaroze". Det er biologi. Kristologi drejer sig ikke om præservering af lig

– det var de gamle ægyptere med deres balsameringsritualer langt bedre til. Nej, så langt fulgte Jesus Kristus os i sin menneskelighed, at det biologiske henfald var en del af aftalen lige meget hvor lidt vi bryder os om tanken. Det er så fristende at smutte udenom og forvirre hyænerne med englefims i luften. Jeg kan ikke lade være med at spekulere på, om denne modvilje mod at tænke menneskelivets vilkår til ende ikke også har smittet af på Kirkes dogme fra 1952: dogmet om Maria legemlige optagelse i himlen. De officielle teologiske begrundelser: at hun i lighed med sin søn var uden arvesynd, og derfor ikke nødvendigvis underlagt arvesyndens følger, skal naturligvis respekteres, men der synes at være fælles tankegods mellem dette dogme og udsagnet i The Masai Creed. Så er det jeg mener, det er godt at tage Det Nicæiske Constantinopolitanske Credo og måle hvilke udsagn, der lader sig ret måle med dets korte præcise kristologi.

Påstand i Katolsk Orientering:

Pædofilsagerne i kirken skyldes et gennem-erotiseret samfund

Det er samfundets skyld. Katolsk Orientering fra den 8. november 2006 viser desværre, at der er dele af den katolske kirke, der intet har lært af misbrugssagerne fra USA og andre lande, hvor vor kirkes præster har misbrugt (og i mange tilfælde ødelagt) børn, der var i deres varetægt, uden at nogen ansvarlige biskopper har grebet ind.

Det er samfundets skyld. Undskyldningen høres ofte – med rette eller urette – når nogen forsøger at fjerne opmærksomheden fra egne handlinger, og nu gør Katolsk Orientering det samme.

Der er trykt flere eksemplarer af K.O. siden lederen „*Dagen derpå*“ blev trykt, den 8. november 2006, uden at redaktionen har fundet anledning til at reagere.

Lederen handler som sagt om pædofile præster og gør sig store anstrengelser for at placere ansvaret

for pædofilsagerne i det omkringliggende samfund.

Lederen begynder med at udtrykke – ja nærmest selvfølgelig – at alle sager (pædofil-sager) bør opklares og det nødvendige gøres for at hjælpe ofrene og deres pårørende. Så vidt så godt. Man kan vel dårligt skrive andet.

Men så hedder det:

Hvis vi vil sikre os mod gentagelser, må vi som udgangspunkt danne os en forestilling om, hvad årsagen eller årsagerne er til de mange pædofili-sager.

Herefter kommer en længere forklaring på, at det intet har med cølibatet at gøre (hvilket efter min mening i øvrigt er ganske rigtigt), men så kommer forklaringen på, hvorfor præster misbruger børn:

Problemerne stikker dybere. Vi lever i et gennem-erotiseret samfund,

hvor parolen i årtier har været, at det er sundt og rigtigt at give efter for enhver tilbøjelighed. Sex er blevet konsum, og seksualmoral til et grimt ord fra fortiden. I det omfang vi som katolikker har givet efter for denne opfattelse eller den lidt blødere variant, som overlader det til hver enkelt at afgøre, hvad der er rigtigt eller forkert, sund eller usundt på dette område, behøver vi strengt taget ikke undre os over, at det får praktiske konsekvenser.

Med andre ord pædofile præster er bare stakkels mennesker, der er bukket under for et gennem-erotiseret samfund. Når Katolsk Orientering ikke kan se forskel på præster, der har det svært med cølibatet og præster, der misbruger – ja jeg vil sige – mishandler og ødelægger børn, er der ikke noget at sige til, at unge mennesker her i landet får det sværere og sværere med kirken. Jeg kender rigtig mange unge mennesker, der netop er holdt med at gå i kirke på grund af pædofilsagerne – og ikke mindst de ansvarliges håndtering af dem. Katolsk Orientering bekræfter desværre den holdning.

Pædofili er mishandling af børn. Slet og ret. Og det er IKKE et gennem-erotiseret samfunds skyld, hvis katolske præster mishandler børn i deres varetægt. Så simpelt er det.

Når Katolsk Orientering sammenblander nogle præsters problemer med at leve op til løftet om cølibat, gør de tortur og mishandling af børn til et simpelt spørgsmål om sex, samtidig med, at Katolsk Orientering gør det danske samfund til hovedskurken, hvis der skulle opstå sager her i landet, hvor det viser sig – hvad jeg beder til ikke er sket – at katolske præster her i landet også har misbrugt børn.

Kærlighed til vor katolske tro og den katolske kirke må ikke føre til, at enhver handling foretaget af præster, biskopper, kardinaler eller paven automatisk er i orden, Tværtimod. Desværre ser det ud til, at Katolsk Orientering intet har lært af den alvorlige krise vor kirke stadig er i som følge af pædofil-sagerne.

Poul Erik Magnussen

Redaktion

Philip Palmer Jørgensen (ansv.)
Dan Eriksen
Eva Nordentoft
Hans Christensen
Jean-Pierre Duclos
Karlheinz Löhner
Kjeld Wogensen
Kurt Hansen

Nyhedsredaktion

Susanne Wogensen

Redaktionssekretær

Poul Erik Magnussen

Layout

Susanne Wogensen

Katolsk dialog & information udgives af redaktionen og udkommer 4 gange om året.

Som abonnent får man desuden adgang til portalen www.kadi.dk, som løbende opdateres med nyheder.

Abonnement koster 300 kr. om året og bestilles ved henvendelse til kassereren: Karlheinz Löhner, Hvalsøvej 4, 2700 Brønshøj, eller e-mail: kloehrer@tiscali.dk

Indbetaling med angivelse af indbetalers navn og adresse kan foregå:

- på girokonto, korttype +1, kontonr. 10166373
- fra udlandet, IBAN DK4830000010166373

Citater skal forsynes med angivelse af 'Katolsk dialog & information' som kilde; optryk af hele artikler må kun ske med forfatterens tilladelse.

Indlæg sendes til Philip Palmer Jørgensen, Skovholmvej 25, 2920 Charlottenlund

ISSN 1901-9823

Katolsk dialog & information

Jesu dåb fremstillet på en armensk ikon fra det 13. århundrede